

УДК:(811.161.2:81)373.21(477.43)
DOI: 10.31891/2415-7929-2020-20-5

ОРДИНСЬКА І. Я.

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ДЕРИВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЙКОНІМІКОНУ ПІВНІЧНОЇ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті описано дериваційні особливості ойконімікону Північної Хмельниччини та зроблено їх порівняльну характеристику, базуючись на уже наявних регіональних дослідженнях. З'ясовано та проведено порівняльний аналіз словотвірної структури ойконімів, що дозволяє описати функціонування різних ойконімічних моделей, особливості виникнення та побутування, вплив суспільних процесів на назвотворення.

Ключові слова: мікротопонім, мікротопонімія, ойконім, ойконіміком, денотат, власна назва дрібного географічного об'єкта.

ORDYNSKA I.

Bohdan Khmelnytsky National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

DERIVATIVE FEATURES OF THE OIKONYMICON OF THE NORTHERN KHMELNYTSKYI REGION: COMPARATIVE CHARACTERISTICS

The exceptional value of oikonyms derivation study of is a correctly defined word-formation of proper names. There isn't often much semantic transparency in settlements nominations thought it is very significant. The studied region oikonyms have already become the object of study. Therefore, a comparative description has already been made, based on existing regional studies and taking into account data from other regions. A geographical nomination, like any other word, is created according to the laws of a particular language due to its characteristic derivation means. Therefore, consideration of oikonyms word-forming structure allows to describe the functioning of different oikonym models, features of origin and existence, the influence of social processes. There are two main types of proper names - morphological and lexical-word-forming, which are divided into a number of species and subspecies. This opinion is confirmed by the results of our work. A kind of lexico-semantic way of word-formation is pluralization. In the whole territory of the Northern Khmelnytskyi region plural forms almost always predominate over singular forms of proper names. A syntactic method occupies a prominent place in a lexico-semantic word-formation, which is one of the main ways to enrich this sphere. It is due to the use of various syntactic constructions (phrases, sentences) as a function of a separate nominative unit. Today, there is an opinion that suffixation is not the main way of toponyms word-formation. However, in the Northern Khmelnytskyi region we recorded 404 morphological derivatives and 234 of them were formed by the suffix method. One of the reasons for the high activity of suffixation is our consideration of oikonyms in -ivts-i, -ints-i, -ich-i in the structure of suffix derivatives.

Key words: proper name of small geographical object, microtoponym, microtoponymy, onym, oikonym, microoikonym, settlement.

Ойконіми окремих регіонів Хмельницької області ставали об'єктом зацікавлень науковців та краєзнавців, зокрема К. С. Баценко, Д. Г. Бучка, Н. М. Герети, Н. Я. Грипас, С. М. Єсюніна, М. І. Коваль, А. О. Коханської, А. Пасіщук, І. Д. Сидоренко, Н. М. Торчинської, М. М. Торчинського, Я. В. Янчишиної, однак порівняльна характеристика уже наявних регіональних досліджень відсутня, що й визначає актуальність нашої статті.

Мета дослідження – порівняльна характеристика дериваційних особливостей ойконімів північних районів Хмельницької області.

Реалізація вказаної мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) зібрати і систематизувати словотвірні аналізи топонімного матеріалу, наявні в дослідженнях українських ономастів;
- 2) надати порівняльну характеристику дериваційних особливостей ойконімів північних районів Хмельницької області;
- 3) проаналізувати екстралінгвальні фактори, які впливають на формування власних назв Північної Хмельниччини;

Об'єкт дослідження – ойконіми північних районів Хмельницької області.

Предмет дослідження – порівняльна характеристика дериваційних особливостей власних назв міст, селищ і сіл північних районів Хмельницької області; .

Джерельною базою дослідження є матеріал, зібраний шляхом експедицій та анкетування респондентів з допомогою різних програм-питальників, а також опрацювання низки топонімного матеріалу, наявного в дослідженнях українських ономастів.

Відповідно до мети і низки поставлених завдань у процесі дослідження використано такі **методи і прийоми**, як польові дослідження (анкетування, інтерв'ювання та спостереження), описовий (для

інвентаризації, класифікації та інтерпретації ойконімів), *структурний* (для опису структурно-словотвірної організації найменувань), *порівняльно-історичний* (для з'ясування особливостей номінацій різних типів денотатів) і *кількісних підрахунків* (для встановлення продуктивності окремих типів номінацій).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше було проведено порівняльний аналіз словотвірної структури ойконімів, що дозволяє описати функціонування різних ойконімних моделей, особливості виникнення та побутування, вплив суспільних процесів на назвотворення.

«Виняткова цінність дослідження деривації ойконімів полягає в тому, що правильно визначений словотвір назви є ключем до встановлення її наукової етимології. Іншими словами ключ до етимології ойконімів захований у словотворі цих назв» [1, с. 12]. Часто в назвах поселень суттєвою виявляється не так їхня семантична прозорість, як прозорість структури, сприйняття назв як таких, що належать до певної структурної моделі [12, с. 549].

Ойконіми досліджуваного регіону вже ставали об'єктом вивчення, зокрема в дисертації Н. М. Герети, яка схарактеризувала ойконімію всієї Північної Хмельниччини в діахронічному аспекті [3]. Тому тут ми будемо робити порівняльну характеристику, базуючись на уже наявних регіональних дослідженнях та беручи до уваги дані з інших регіонів.

Географічна назва, як і будь-яке інше слово, створюється за законами певної мови з допомогою характерних для неї дериваційних засобів. Тому розгляд словотвірної структури ойконімів дозволяє описати функціонування різних ойконімних моделей, особливості виникнення та побутування, вплив суспільних процесів на назвотворення [3, с. 11]. Саме словотвірна характеристика є одним з основних прийомів вивчення стратиграфії топонімів, тобто виділення в загальному масиві географічних назв різних історичних шарів. Тому ґрунтовні словотвірні аналізи топонімного матеріалу, наявні в дослідженнях українських ономастів, свідчать як про вагомність цього аспекту у вивченні назв поселень, так і про можливість провести порівняльний аналіз отриманих результатів.

Зазвичай в ономастиці виділяють «два основні типи власних назв – морфологічний і лексико-словотвірний, які, у свою чергу, поділяються на низку видів та підвидів [14, с. 357]. Цю думку підтверджують і результати нашої роботи.

Як відомо, найдавніші ойконіми виникали шляхом семантизації лексем, і в цьому аспекті не є винятком і досліджуваний регіон, де лексико-семантичним способом утворилося 175 назв (30,22 %: *Білички* (Біл), *Дубовий Гай* (Дбг), *Скнит* (Вск)).

Значну частку становить власне семантизація (41; 7,08 %: *Бейзим* (Стб), *Гута* (Гут), *Корчик* (Крч)), зокрема онімізація, коли загальна назва (часто – географічний термін) стає власною (26; 4,49 %: *Волиця* (Вол), *Майдан* (Хтп), *Степ* (Стп)), і трансонімізація, тобто перехід однієї власної назви (антропоніма, гідроніма або іншого ойконіма) в інший розряд, зокрема в ойконіми (15; 2,59 %: *Котелянка* (Ктл), *Цмівка* (Цмв), *Шевченко* (Швч)). Ці два види реалізації лексико-семантичного способу деривації ойконімів здійснюються без будь-яких формальних змін у структурі ойконімів стосовно до їх етимонів, тобто апелятивів чи онімів» [1, с. 338].

Різновидом лексико-семантичного способу словотвору є плуралізація. Як і на всій території Північної Хмельниччини загалом, так і в чотирьох досліджуваних районах зокрема (67; 11,56 %: *Пузирки* (Впз), *Ріпки* (Ріп), *Хутори* (Виш)) назви у формі множини майже завжди переважають сингулярні найменування. Плуралізуватися можуть як оніми (*Бейзими* (Бзм), *Новаки* (Нвк), *Пашуки* (Пшк)), так і апелятиви (*Глинки* (Глн), *Купини* (Куп), *Кутки* (Кут)).

Назви типу *pluralia tantum* зафіксовані на різних територіях України: Покутті, Прикарпатті, Черкащині, Буковині, Опіллі, Південно-Західному Поділлі (відповідно – 10 %; 5,3 %; близько 9 %; 8 %, 10 %; 4 % [1, с. 29]).

На відміну від мікроойконімії, де ми зареєстрували низку генітивних форм найменувань, стягнення як спосіб деривації у власне ойконімії малопродуктивне (2; 0,35 %: *Шевченка* (Швч), *Шевченка* (Шев)).

Натомість чільне місце в лексико-семантичному словотворі посідає синтаксичний спосіб (65; 11,23 %: *Бачманове селище* (Бач), *Малі Щурівці* (Щрч), *Новий Кривин* (Нкр)), який «є одним з основних шляхів збагачення ономастикону. Включення його до лексико-семантичного типу зумовлене вживанням різних синтаксичних конструкцій (словосполук, словосполучень, речень, або фраз) у функції окремої номінаційної одиниці» [14, с. 379].

Сьогодні багато ономастів дотримується думки, що суфіксація не є основним способом словотвору топонімів [13, с. 87]. Проте в Північній Хмельниччині ми зафіксували 404 морфологічні деривати (69,78 % від загальної кількості ойконімів: *Конотоп* (Кон), *Мирне* (Мир), *Калюжинці* (Онц)), і 234 з них (40,41 %: *Онацьківці* (Онц), *Рокитино* (Рок), *Тодосівка* (Дос)) утворилися суфіксальним способом. Однією із причин високої активності суфіксації є розгляд нами ойконімів на **-івц-і**, **-инц-і**, **-ич-і** саме в структурі суфіксальних похідних.

Найбільша продуктивність притаманна таким формантам (характеризуємо у спадному порядку відповідно до кількості назв):

-івк-а (**-овк-а**) – 77 (13,29 %: *Антонівка* (Ант), *Варварівка* (Вар), *Григорівка* (Грг)). Це відносно новий формант, який спочатку вказував на першого поселенця, засновника населеного пункту.

«Топонімічний суфікс -івк-а виник шляхом поєднання присвійного форманта -ів, -ин із суфіксом -к-а» [11, с. 647]. Проте якщо такі оніми виникали у XIX – XX ст., то існує ймовірність, що жодної посесивності в їхній семантиці не було, особливо якщо вони мотивувалися флоро- або зоолексемами, географічними термінами, іншими групами лексики (*Дубіївка* (Дуб), *Курганівка* (Кур), *Лодзянівка* (Лод));

-**инц-і** – 33 (5,7 %: *Жилинці* (Жил), *Котторжинці* (Ктж), *Теліжинці* (Тел)); -**івц-і** – 25 (4,32 %: *Васьківці* (Вас), *Литівці* (Лип), *Улашанівці* (Улш)). Ці суфікси є одними з найбільш поширених на Поділлі, про що свідчать праці низки науковців, зокрема Д. Г. Бучка, Л. Л. Дикої, Н. М. Торчинської, М. М. Торчинського, які описували подільський ареал [1, 6, 14]. До прикладу, на Черкащині такі найменування становлять лише 1,9 % [4, с. 8].

Дослідники по-різному визначали походження цих суфіксів. Погоджуємося з думкою Д. Г. Бучка, що топонімічні утворення на -**івц-і**, -**инц-і** виникли в результаті лексико-семантичної топонімізації загальних імен: спочатку це була назва людей, мотивована іменем чи прізвиськом власника або засновника поселення, а згодом ставала назвою населеного пункту, де жили ці люди. Тобто первісні, найдавніші назви були патронімічними [1, с. 220–222]. Проте ойконіми, а особливо мікроойконіми, що вперше фіксувалися у XIX ст., найімовірніше, утворювалися за аналогією, причому часто від апелювативних основ, що, на нашу думку, дозволяє їх означувати як суфіксальні деривати. Оскільки предметом нашого дослідження є мікротопоніми, то й назви на **івц-і** / **инц-і** ми розглядаємо саме у складі морфологічних утворень.

Як свідчать дані регіональних досліджень, продуктивність таких ойконімів неоднакова: якщо на Прикарпатті – у межах 30 % [2, с. 211–212], на Східному Поділлі – 10,8 % [6, с. 94], то на території Буковини – 4 % [7, с. 11–12], Покуття – 0,9 % [1, с. 29], Опілля – 0,6 % [9, с. 150];

-**к-** – 21 (3,63 %: *Видранка* (Ган), *Дерманка* (Дуб), *Кам'янка* (Кмк)). Як відомо, цей суфікс є полісемантичним, тому й продуктивним при творенні як апелювативів, так і онімів. Зокрема, він властивий іменникам жіночого роду і вказує на осіб жіночої статі, суб'єктивну оцінку, предметність і одиничність, опредмечену дію, процес, назви предметів тощо. Форма аналізованих ойконімів дійсно співвідносна з іменниками жіночого роду (*Більчинка* (Блк), *Гнійничка* (Діб), *Любомирка* (Люб)), подекуди нагадує андроніми: *Мальованка* (Млв), *Михайлючка* (Мхч);

-**о** – 15 (2,59 %: *Білево* (Блв), *Плесно* (Плс), *Ружично* (Рож)). Формант -**о**- в аналізованих назвах є складником суфікса «*-овь», що вказує на належність певного об'єкта кому-небудь, поширений у багатьох слов'янських мовах», проте зафіксовані ойконіми лише іноді мають посесивне забарвлення: *Анусино* (Ган), *Романово* (Рмн), *Титково* (Тит), тоді як більшість із них утворилася від інших ойконімів з допомогою форманта -**о**: *Берездово* (Бер), *Жуково* (Жкв), *Кривино* (Стк);

-**ич-і** – 10 (1,73 %: *Кіндратовичі* (Кін), *Каленичі* (Вкл), *Пашкевичі* (Паш)). Як стверджують науковці, це один із найдавніших загальнослов'янських суфіксів. Назви поселень на -**ич-і** існували з періоду існування племен. Творилися вони від основ особових назв шляхом приєднання суфікса. Назви із патронімічним суфіксом -**ич-і** на початковому етапі були найменуваннями людей, із часом ці назви поширювалися безпосередньо на територію проживання цих людей. Оскільки ойконіми із суфіксом -**ич-і** походять від назв певної групи людей, вони за своєю формою є *pluralia tantum* [8, с. 111–112].

За наявною інформацією, на території Північної Хмельниччини ойконіми з формантом -**ич-і** почали фіксувати із XVI ст., а продуктивність їх у різні періоди становила 1–3 % від чисельності назв, утворених морфологічним способом [3, с. 144–145].

Із-поміж досліджених онімів виокремлюємо найменування, що мають «чистий» суфікс -**ич-і** (*Каленичі* (Вкл), *Савичі* (Свч)), та номінації, що ускладнюються суфіксом -**ов-** / -**ев-**, який додається переважно до простої основи, не поширеної іншими суфіксами (*Климентовичі* (Клм), *Пашкевичі* (Паш)). «Підставою до виникнення формантів -овичі, -евичі була загальнослов'янська тенденція до злиття формантів -ов, -ев з -ич внаслідок їх значеннєвої близькості».

На території Південно-Західного Поділля такі ойконіми теж малопоширені: XV ст. – 5 %, XIX–XX ст. – 0,2 % [14, с. 210]. На Покутті назви на -**ич-і** існували лише в XIV ст. (5,6 %) та XV ст. (3,5 %) [1, с. 29], а на Опіллі – протягом XIV–VII ст. (5–8 %) [9, с. 150]. Значна частка їх є, наприклад, у Волинській області – 6,5 % від усіх назв;

-**ець** – 8 (1,38 %: *Вербовець* (Вер), *Мокрець* (Мок), *Хоровець* (Хор)). На думку О. К. Данилюк [5, с. 92], суфікс -**ець** може вказувати на зменшеність деривата від базової основи (*Двірець* (Двр), *Долотець* (Дол)) і водночас виконувати чисто структурну функцію (*Крупець* (Крц), *Тростянець* (Трс));

-**ик** – 5 (0,86 %: *Вовківчики* (Ввч), *Топірчики* (Тпр), *Щурівчики* (Щрц)). Поліфункціональний суфікс у зафіксованих найменуваннях має значення здрібності і вказує на відойконімну мотивацію цих назв;

-**щин-а** – 5 (0,86 %: *Зубівщина* (Збв), *Татарщина* (Вес), *Юровщина* (Юрв)). Це один із топоформантів, що фіксується в документах XV–XVIII ст., заступаючи двослівні найменування з відтопонімним або відетнонімним прикметником-означенням у першій частині й апелювативами земля, волость у другій. Спільнослов'янський суфікс -**щин-а** з територіально-просторовим значенням сформувався на базі суфіксів -**ск-** і -**ин-а**. Первісно він уживався в мікротопонімах, які називали певну територію – володіння однієї особи чи сім'ї, і вказували на власника. У північних районах Хмельниччини цей формант притаманний саме мікротопонімам (характеризуються в наступних параграфах);

-ан-и – 4 (0,69 %: *Більчани* (Блч), *Лицани* (Ліщ), *Ставичани* (Ств)). Назви з цим архаїчним формантом дослідники відносять до ранньослов'янської доби і кваліфікують їх як відетноніми, оскільки семантика вказує на назву мешканців певної території, мотивованої власними назвами або якимись особливостями розташування. У досліджуваному регіоні таких ойконімів, як бачимо, мала кількість;

-иц- – 4 (0,69 %: *Гориця* (Гор), *Завадниці* (Зав), *Хоровиця* (Хрц)). Як свідчить низка наукових праць, **-иця** є спільнослов'янським гідронімним формантом, який із часом міг утворювати первинні назви об'єктів як пов'язаних, так і не пов'язаних із водою, що й простежуємо в назвотворенні регіону. Ойконіми з таким формантом, проте, малопоширені в подільському ойконіміконі, про що свідчать результати досліджень: Північна Хмельниччина – 2,9 %; Південна Хмельниччина – 1–2 % від кількості назв, утворених морфологічним способом; Вінниччина – 1 %; Покуття – 0,9 %; Опілля – 2,6 %;

-ок – 3 (0,52 %: *Довжок* (Дов), *Хоросток* (Хрт), *Хуторок* (Хут)). В апелативній лексиці функціональною активністю відзначається суфікс **-ок**, який щодо змісту може виявляти лише функцію реальної зменшеності. Порівняно із синонімічними **-ик**, **-ець**, суфікс **-ок** має меншу експресивність;

-ль – 2 (0,35 %: *Ізяславль* (Ізс), *Перемисьль* (Пер)). За О. А. Купчинським, суфікс **-їь (-ль)** вказує на індивідуальну належність, відбиває власницьке, володільницько-маєткове відношення особи, вказаної в основі назви, до географічного об'єкта. На думку дослідників, назви з формантом **-їь** були характерні для міст, де жив родоначальник, вождь або князь, який будував їх або ініціював будівництво. Хоча такі ойконіми є найдавнішими, проте сьогодні вони малопродуктивні. Так, якщо на Північній Хмельниччині вони становлять 7,4 % [3, с. 161], то на території південних районів такі назви не зафіксовані взагалі; на Покутті та Опіллі вони мають тенденцію до зникнення (відповідно – 0,7 % і 0,3 %); інші суфікси – 22 (3,8 %: *Бележнина* (Блж), *Городнявка* (Грн), *Сталінна* (Мир)).

Чільне місце посідають назви, утворені морфолого-синтаксичним способом (106; 18,31 %: *Березна* (Брз), *Більчин* (Блч), *Червоне* (Чрв)), коли відбувається перехід однієї частини мови в іншу, зокрема в іменники (субстантивізація), прикметники (ад'єктивізація), дієслова (вербалізація) тощо. «Для власних назв визначальною є субстантивізація, оскільки всі інші частини мови, стаючи онімами, одночасно набувають номінативних ознак».

Поява таких назв пов'язана з процесом трансформації онімів-словосполучень в однослівні, коли іменники на означення типу поселення або іншого географічного об'єкта «поступово втрачали свою номінативно-диференціовальну роль і через певний час уже не вживалися, а їх функцію перебрали на себе атрибути, які й стали однолексемними назвами об'єктів» [1, с. 83].

Якщо звернути увагу на продуктивність субстантивованих назв поселень на інших територіях, то можна говорити, що вони досить поширені: південно-східна Волинь – 16,9 %; Дністровсько-Бузьке межиріччя – 12,1 %; Буковина – 6 %; Прикарпаття – 20,8 %; Опілля – 25,7 %.

Окрему частку найменувань-конверсивів у північних районах Хмельниччини становлять ад'єктоніми (4; 0,69 %: *Берездівське* (Бер), *Киликівське* (Кил), *Миньківське* (Мнк)), а також назви на **-ів** (35; 6,04 %: *Адамів* (Адм), *Жуків* (Жкв), *Романів* (Рмн)) та **-ин** (28; 4,84 %: *Кривин* (Стк), *Манятин* (Ман), *Траулин* (Трл)). «Суфікс **-ів (-ов)**, як і **-ин**, є ойконімотворчим формантом, який додавався виключно до антропонімних твірних основ і виражав належність іменованого об'єкта особі, названій в основі ойконіма» [1, с. 11–12]. Ці суфікси залежно від твірної основи антропоніма набули продуктивності у давньоукраїнський період, коли практично припинилося творення топонімів за допомогою суфікса **-*їь**. Згадані форманти зберегли посесивне значення до наших днів [1, с. 140]. Первісно такі назви були словосполученнями, до складу яких входив присвійний відантропонімний прикметник та апелатив на позначення типу поселення (село, двір, куток, хутір, виселок, стан тощо). Внаслідок дії екстра- та інтралінгвальних факторів іменник, який позначав тип об'єкта, виходив з ужитку, а прикметник, субстантивуючись, ставав повноцінним ойконімом [1, с. 20;]. Незважаючи на те, що переважно власниками були чоловіки, знаходимо назву, утворену від жіночого імені (*Ганнусине* (Ган)).

Науковці зазначають, що найбільша кількість топонімів із формантами **-ин**, **-ів** зосереджена в Галичині, на Волині, у басейнах Дніпра та Горині [10, с. 130]. Це підтверджують і кількісні дані: Буковина – 7 %; Случе-Горинське межиріччя – 19,6 % і 18,9 %; Південно-Західне Поділля – 29,8 % і 9,7 %; Східне Поділля – 9 %; Покуття – 5,6 % і 2,7 %; Опілля – 15,2 % і 3,9 %; Черкащина – 9,2 % і 2,8 %; Миколаївська область – 24,9 % і 8,4 %.

Складні топоніми, як і будь-які інші складні слова, виникають внаслідок семантизації словосполучення як єдиного цілого. Як зазначає В. О. Горпинич, «1) якщо похідне утворилося шляхом поєднання кількох самостійних лексичних одиниць, то воно є складеним...; 2) якщо похідне утворилося поєднанням кількох основ, то воно є складним...; 3) якщо похідне утворилося від основи складного слова, то це не основоскладання, а суфіксація...». «Система мови в цілому й ономастична система зокрема накладають жорсткі рамки на структуру композитів та специфіку їх компонентів» [12, с. 547], тому й у цій дериваційній групі ойконімів розглядаємо основоскладання без суфіксації (24; 4,14 %: *Криволюка* (Крв), *Новостав* (Нвт), *Чотирбоки* (Чот)), основоскладання із суфіксацією (15; 2,59 %: *Білогородка* (Блг), *Новоселиця* (Нвц), *Новосілка* (Нов)) та словоскладання (10; 1,73 %: *Баранне-Улашанівка* (Улш), *Горинь-град* (Крц), *Майдан-Лодзянівка* (Лод)); загалом таких номінацій ми зареєстрували 49 (8,46 %: *Аннопіль* (Гпн),

Красносілка (Ксл), Новоселиця-Лабунська (Орл)).

Інші способи морфологічного творення малопродуктивні, зокрема:

- конфіксальний (6; 1,04 %: *Закружці* (Зжж), *Залися* (Злс), *Припутня* (Прт)). Такі номінації переважно мають локативне значення і на території інших регіонів трапляються частіше: на Південно-Західному Поділлі – 4,3 %, Покутті – 1,8 %, Опіллі – 7 %, Случе-Горинському межиріччі – 1,9 % від усієї кількості афіксальних назв. Найменше таких ойконімів зафіксовано на Черкащині – 0,5 % [4, с. 13];

- усічення (4; 0,69 %: *Білецьк* (Біл), *Печибод* (Печ), *Полян* (Плн));

- флективний (3; 0,52 %: *Колом'є* (Кол), *Потереба* (Пот), *Радогоща* (Врд));

- префіксальний (2; 0,35 %: *Забрид* (Заб), *Прислuch* (Прс)). Якщо порівняти поширення префіксальних утворень на території Хмельниччини загалом, то більше їх зафіксовано в північній частині: Південно-Західне Поділля – 0,2 % [14, с. 213], південно-східна Волинь – 1,6 % [3, с. 157]. В інших регіонах кількість таких найменувань, на нашу думку, залежить від ландшафтних особливостей краю (до прикладу, на Прикарпатті їх – 6 %, а на Черкащині – лише 0,2 %).

Як бачимо, давні найменування поселень здебільшого утворювалися шляхом онімізації та трансонімізації, водночас пізніші з'являлися внаслідок різного виду морфологічної деривації. У структурі ойконімікону загалом провідним є морфологічний спосіб творення, оскільки в цій групі номінацій ми розглядаємо назви на *-івц-і*, *-инц-і*, *-ич-і*, *-ів*, *-ин*.

Література

1. Бучко Д. Г. Українські топоніми на *-івці*, *-инці*: дис. ... канд. філол. наук: 661 – мови народів СРСР (укр. мова). Львів, 1972. 333 с.
2. Габорах М. М. Семантико-словотвірні типи ойконімів Прикарпаття (XII–XX ст.): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Івано-Франківськ, 1999. 290 с.
3. Герета Н. М. Ойконімія північної Хмельниччини: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Київ, 2004. 20 с.
4. Гонца І. С. Ойконімія Черкащини: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Київ, 2006. 18 с.
5. Данилюк О. К. Словник народних географічних термінів Волині. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. 148 с.
6. Дика Л. Л. Ойконімія Східного Поділля (XIV–XX ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Івано-Франківськ, 2009. 21 с.
7. Карпенко Ю. А. Топонимія Буковини: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.661 – мови народів світу (укр. язук). Київ, 1967. 20 с.
8. Керста Р. Й. Функції суфікса *-ич-и* в українських назвах XIV–XV ст. Дослідження і матеріали з української мови. Київ: Вид-во АН Української РСР, 1962. Т. V. С. 111–114.
9. Котович В. В. Ойконімія Опілля XII–XX ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Івано-Франківськ, 2000. 20 с.
10. Купчинська З. О. Лексико-семантична і словотвірна структура географічних назв на *-ин*, *-ів* (територія України, X–XX ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 – укр. мова. Львів, 1993. 18 с.
11. Масенко Л. Т. Історія власних назв. Історія української мови. Лексика і фразеологія. Київ: Наукова думка, 1983. С. 620–659.
12. Складенко Олександр, Складенко Ольга. Типологічна ономастика: монографія: у 5-ти кн. Одеса: Астропринт, 2013. Книга друга: Ономастичний словотвір у типологічному ракурсі. 408 с.
13. Тишковець М. Топоніми в лінгвокраїнознавчому аспекті вивчення української мови як іноземної. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. Харків, 2009. Вип. 4. С. 86–89.
14. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 550 с.

References

1. Buchko D. Gh. Ukrainsjki toponimy na *-ivci*, *-ynci*: dys. ... kand. filol. nauk: 661 – movy narodiv SRSR (ukr. mova). Ljviv, 1972. 333 s.
2. Ghaborak M. M. Semantyko-slovotvirni typy ojkonimiv Prykarpattja (KhII–KhKh st.): dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova. Ivano-Frankivsjk, 1999. 290 s.
3. Gereta N. M. Ojkonimiya pivnichnoyi Xmel'ny'chchy'ny': avtoref. dy's. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova. Ky'yiv, 2004. 20 s.
4. Ghonca I. S. Ojkonimija Cherkashhyny: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova. Kyjiv, 2006. 18 s.
5. Dany'lyuk O. K. Slovn'y'k narodny'x geografichny'x terminiv Voly'ni. Lucz'k: Vezha-Druk, 2013. 148 s.
6. Dyka L. L. Ojkonimija Skhidnoho Podillja (KhIV–KhKh st.): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova. Ivano-Frankivsjk, 2009. 21 s.
7. Karpenko Ju. A. Toponymija Bukovyny: avtoref. dyss. ... d-ra fyol. nauk: 10.661 – jazyky narodov myra (ukr. jazyk). Kyev, 1967. 20 s.
8. Kersta R. J. Funkciji sufiksa *-ych-y* v ukrainsjkykh nazvakh KhIV–KhV st. Doslidzhennja i materialy z ukrainsjkoji movy. Kyjiv: Vyd-vo AN Ukrainsjkoji RSR, 1962. T. V. S. 111–114.
9. Kotovych V. V. Ojkonimija Opillja KhII–KhKh st.: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova. Ivano-Frankivsjk, 2000. 20 s.

-
10. Kupchynska Z. O. Leksyko-semantychna i slovotvirna struktura gheoghrafichnykh nazv na -yn, -iv (terytorija Ukrainy, Kh–KhKh st.): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.02 – ukr. mova. Ljviv, 1993. 18 s.
 11. Masenko L. T. Istorija vlasnykh nazv. Istorija ukrajinsjkoji movy. Leksyka i frazeologhija. Kyjiv: Naukova dumka, 1983. S. 620–659.
 12. Skljarenko Oleksij, Skljarenko Oljgha. Typologhichna onomastyka : monoghrafija : u 5-ty kn. Odesa : Astroprynt, 2013. Knygha druga : Onomastychnyj slovotvir u typologhichnomu rakursi. 408 s.
 13. Tyshkovec M. Toponimy v linghvokrajinoznavchomu aspekti vyvchennja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji. Teorija i praktyka vykladannja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji. Kharkiv, 2009. Vyp. 4. S. 86–89.
 14. Torchynskij M. M. Struktura onimnogo prostoru ukrajinsjkoji movy: monoghrafija. Khmeljnycjkyj : Avist, 2008. 550 s.

Надійшла / Paper received: 05.10.2020
Надрукована / Paper Printed : 04.01.2021